

**საბჭოთა იმპერიის საეკლესიო პოლიტიკა მას-
ლოგელ აღმოსავლეთში XX ს-ის 20-60-იან
წლებში**

(„სტალინის პროექტი“ და „ფორთოხლის გარიგება“)

რუსეთის სახელმწიფოს საეკლესიო-პოლიტიკურ ინტერესებს „წმინდა მინისადმი“ მრავალსაუკუნოვანი ისტორია გააჩნია. ამ ინტერესებმა რთული ევოლუციური გზა განვლო; ისინი წმინდა პოლიტიკური მიზნებით იყო განპირობებული, საეკლესიო დიპლომატიით განხორციელებული და მრავალმხრივი სირთულეებით ხასიათდებოდა.

საუკუნეების მანძილზე, ავტორიტეტის მოპოვებისა და საერთაშორისო ასპარეზზე ჰეგემონობის დამკვიდრებისათვის რუსეთის სახელმწიფო ნაირგვარ პროექტებს ადგენდა, რომლებიც მსოფლიოში მიმდინარე პროცესების შესაბამისი იყო. აღნიშნულ პროექტებს შორის მეტ-ნაკლებად წარმატებული და მიზანმიმართული გეგმები იყო, ე.წ. ნესელროდეს, მანსუროვის, ანტონინეს, ხიტროვოს და სტალინის. ზემოჩამოთვლილი პროექტები XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე მოქმედებდნენ და თავიანთი წვლილი შექმნადათ რუსეთის იმპერიის საგარეო პოლიტიკის წარმატებით განხორციელებაში [14, 111-112].

პოლიტიკურ-საეკლესიო პროგრამებიდან პირველი ოთხი პროექტი რუსეთის თვითმპყრობელური იმპერიის ეპოქაში შემუშავდა და შესაბამისი რეალიზებაც ჰპოვა; რაც შეეხება მეხუთე - „სტალინის პროექტს“, ის საბჭოთა იმპერიის საგარეო პოლიტიკის ნაყოფი იყო და იმავე მიზნებისთვის შექმნილი, რაც ცარიზმული რუსეთის საგარეო პოლიტიკისათვის იყო დამახასიათებელი. წინამდებარე გამოკვლევის ობიექტი ეს უკანასკნელი პროექტი და მისით გამოწვეული შედეგებია.

პირველი მსოფლიო ომის დასრულებისთანავე (1918 წ.) მსოფლიოს წინაშე დადგა საერთაშორისო ურთიერთობების დარეგულირების და მსოფლიოს ახალი პოლიტიკური რუკის დადგენის საკითხი. სამყაროს ხელახალ გადანაწილებაში მსოფლიოს მძლავრი ქვეყ-

ნების გვერდით აქტიურობდა ახლადჩამოყალიბებული საბჭოური იმპერია [2, 102]. ზემოაღნიშნულ საკითხს მიეძღვნა საერთაშორისო პარიზის (1919-1920 წწ.) და ვაშინგტონის (1921-1922 წწ.) კონფერენციები, რომელთა გადაწყვეტილებებით ჩამოყალიბებულმა ე.წ. ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემამ განსაზღვრა პირველი მსოფლიო ომის შემდგომი საერთაშორისო ურთიერთობები და საფუძველი დაუდო მოგვიანებით ჩამოყალიბებულ ე.წ. „ცივი ომის“ პროცესებს. [3, 312-321].

ყოფილ თვითმპყრობელურ რუსეთში განვითარებული პოლიტიკური პროცესები და დანარჩენი სამყაროსათვის მიუღებელი ახალი სახელმწიფოებრივი სისტემა (საბჭოთა წყობილება – ქ.პ.) ბუნებრივად შეუთავსებელი იყო კაპიტალისტური წყობის ქვეყნებისათვის. მათი მიზანი გახდა საბჭოთა ქვეყნის იზოლაცია და სამყაროს გადანაწილების პროცესისგან მისი აბსოლუტური გამიჯვნა. თავის მხრივ, რუსეთი იბრძოდა თავისი მომავლის პოლიტიკურად გადაჭრის უფლების მოპოვებისათვის და საერთაშორისო ასპარეზზე დამკვიდრებისათვის, ძველი კოლონიების შენარჩუნებისა და ახლის მოპოვებისათვის. აღნიშნულით იყო განპირობებული საბჭოთა ხელისუფლების პოლიტიკური მეცადინეობები აღმოსავლეთ ევროპასა და მახლობელი აღმოსავლეთისაკენ.

ცარიზმის იმპერიის მსგავსად, საბჭოთა მთავრობაც მიუხედავად თავისი ანტისარწმუნოებრივი პოლიტიკისა მიზანსწრაფულად მეცადინეობდა საგარეო პოლიტიკურ კურსში რუსული ეკლესიის ჩართვისათვის. საბჭოთა სახელმწიფომ ეროვნული ეკლესიის გადაგვარების, მისი „წითელ ეკლესიად“ ფორმირების გვერდით აქტიურად დაიწყო რიგი საგარეო საკითხის მოგვარება [3, 212-219], კერძოდ, აღნიშნული წარმართა იმპერიის გარეთ არსებული რუსული საეკლესიო სინმინდეებისა და საეკლესიო ქონებაზე უფლებების აღდგენა – შენარჩუნებისაკენ. ჩვენთვის საინტერესო ეპოქაში მიმდინარე პოლიტიკურ ამბიციებს შორის წინა ადგილი დაიკავა მსოფლიოს წამყვანმა საქრისტიანო ცენტრებმა, სადაც XVI საუკუნიდან გაჩნდა რუსეთის სარწმუნოებრივ – პოლიტიკური ინტერესები. ამ ინტერესებმა განსაკუთრებულად აქტიური ხასიათი XVIII – XIX საუკუნეების მიჯნიდან შეიძინა. საქრისტიანო ცენტრებს შორის მსოფლიოს ქრისტიანი სახელმწიფოების წრეში ყველაზე ფართო პოლიტიკურ-კულტურული დატვირთვა „წმინდა მიწას“ ჰქონდა. აღნიშნულით იყო განპირობებული, რომ ამ ადგილზე გაბატონების სურვილმა უკვე ორად გაყოფილი სამყაროს (საბჭოთა და კაპიტალისტური –

ქ.პ.) ინტერესები გადაკვეთა და მათ ურთიერთდაპირისპირებას მძაფრი ხასიათი შესძინა.

XIX საუკუნიდან რუსეთის იმპერიის ამბიციებს მსოფლიოს წამყვანი სახელმწიფოების ინტერესები დაუპირისპირდა და მიუხედავად არსებული წინააღმდეგობისა, იმპერიის მიზანმიმართულმა პოლიტიკამ ნაყოფიერი შედეგი გამოიღო. აღნიშნულ პერიოდში რუსეთი აქტიურად იღწვოდა მახლობელ აღმოსავლეთში და კათოლიკური და პროტესტანტული ეკლესიების გვერდით მიზანმიმართულად ამკვიდრებდა რუსულ საეკლესიო პოლიტიკას. ამ დროის მანძილზე ცარიზმის ხელისუფლებამ შეძლო იერუსალიმში დიდძალი უძრავ-მოდრავი ქონების შექმნა. სადაც რუსული მართლმადიდებლობის ფართო პროპაგანდისტული მუშაობაც გაშალა [3, 97-101].

მთელი XIX საუკუნის მანძილზე წმინდა მინაზე წარმატებულად მომქმედმა „რუსულმა მისიამ“ პირველ მსოფლიო ომში ჩართვის და სახელმწიფო გადატრიალების (1917 წლის რევოლუცია – ქ.პ.) შედეგად მწვავე დამცრობა განიცადა; შესაბამისად განყდა პოლიტიკურ-დიპლომატიური კავშირები რუსეთსა და პალესტინას შორის; კანონიკურად პალესტინის რუსული მისია მოწყდა მოსკოვის საპატრიარქოს და უპატრონოდ დარჩენილ რუსულ საეკლესიო ქონებას რუსეთის ემიგრანტული ეკლესია დაეუფლა. ამ უკანასკნელის მატერიალურმა უძღურებამ და ცხოველმა პოლიტიკურმა კავშირებმა კაპიტალისტურ ქვეყნებთან, შედეგად გამოიწვია ის ფაქტი, რომ 1918 წლიდან რუსული მისიის უძრავ-მოდრავი ქონება ინგლისის კოლონიური მმართველობის დაქვემდებარებაში აღმოჩნდა [14, 31-36].

რუსეთში შექმნილი ქაოსური ვითარებით (რევოლუცია და სამოქალაქო ომი – ქ.პ.) ფართოდ ისარგებლა ინგლისის ხელისუფლებამ და 1922 წელს რუსეთის საეკლესიო ქონება კანონიერი მფლობელის სანქციის გარეშე, ეროვნული ლიგის მანდატით დაიკანონა. ამ დროიდან, ინგლისი წლების მანძილზე აღნიშნულ ქონებას სავაჭრო-კომერციული მიზნებით იყენებდა. [6, 3-7].

მკაცრი სარწმუნოებრივ-იდეოლოგიური ბრძოლის და სამოქალაქო ომის ფონზე პეტერბურგში ინერციით მოქმედებდა „პალესტინის საიმპერატორო მართმადიდებელი საზოგადოების“ უჯრედი. მისი პოლიტიკური საბჭოური ინტერესების რეალიზებაში გამოყენება იმთავითვე სცადა საბჭოთა მთავრობამ და ჩამოაშორა რა მას ეპითეტები „საიმპერატორო“ და „მართლმადიდებლური“ ის დაუქვემდებარა სამეცნიერო აკადემიას და უწოდა „პალესტინის საზოგადოება“. საბჭოთა ხელისუფლება შესატყვის დროს ელოდა „საზოგა-

დოების“ ამუშავებისათვის. როგორც კი დასრულდა საბჭოთა სახელმწიფოს შექმნის პროცესი და დაიწყო სოციალიზმის მშენებლობა, ხელისუფლება შეუდგა პალესტინაში სრული უფლებების აღდგენისათვის მუშაობას. 1923 წლის 18 მაისს რუსეთის წარმომადგენელმა ლონდონში ლ.ბ. კრასინმა ოფიციალური ნოტა გაუგზავნა ინგლისის საგარეო საქმეთა მინისტრს მარკიზ კერზონს, სადაც აღნიშნული იყო: „... რუსეთის ხელისუფლება აცხადებს, რომ იერუსალიმში: ნაზარეთში, კაიფში, ბეირუთში და პალესტინა – სირიის სხვა ადგილებში, ასევე ნებისმიერ ადგილზე (წმ. ნიკოლოზის მეტოქი ბარში, იტალიაში) „პალესტინის საზოგადოების“ უძრავ-მოდრავი (მინები, სასტუმროები, საავადმყოფოები, სკოლები და სხვადასხვა სახის ნაგებობები) არის რუსეთის სახელმწიფოს კუთვნილი ქონება.“ (10). მიუხედავად, ქვეყანათაშორის მიმდინარე აქტიური მოლაპარაკებებისა, (რუსეთის წარმომადგენლები ლონდონში 1925 წელს: კრაკოვსკი და რაკოვსკი) დასახულმა მიზანმა შედეგი ვერ გამოიღო. აღნიშნულის მიზეზი მრავალ ფაქტორშია საძიებელი: საბჭოთა ხელისუფლების აქცენტი შიდა პროცესებზე, სოციალიზმის მშენებლობა და მისით გამოწვეული მძიმე პროცესები, საერთაშორისო ასპარეზზე საბჭოთა რუსეთის არარსებული ავტორიტეტი და ა.შ. ვითარება საგრძნობლად შეიცვალა 40-იანი წლებიდან. ამ დროისათვის მსოფლიოში, რუსეთის სასარგებლო პროცესები დაიწყო კერძოდ, მთელი სამყარო დაუპირისპირდა ფაშისტურ იდეას და ერთ დროს განსხვავებული იდეის წინააღმდეგ ბრძოლაში მყოფი ქვეყნები - გაერთიანდნენ. ამასთან, საბჭოთა ქვეყანაში ფაქტობრივად დასრულდა სოციალიზმის მშენებლობისა და „წითელი ეკლესიის“ ფორმირების, საეკლესიო მოდერნიზაციის პროცესი, რამაც კაპიტალისტური სამყაროს იმედები გააცრუა საბჭოური სისტემის დამარცხებაზე.

ზემოაღნიშნულ ვითარებას უკავშირდება პალესტინისათვის გამიზნული ახალი რუსული საეკლესიო გეგმის, ე.წ. „სტალინის პროექტის“ შემუშავება. XX საუკუნის 40-იან წლებში ინგლისი და საბჭოთა კავშირი ანტიჰიტლერული კოალიციის მოკავშირეები გახდნენ. ფაშისტურმა იდეოლოგიამ ორივე მხარეს კომპრომისისაკენ უბიძგა და 1945 წლის 5 მარტს საბჭოთა მთავრობამ ისარგებლა რა შექმნილი გარემოებით რუსეთის ელჩის მეშვეობით ინგლისის მთავრობას ნოტა გადასცა პალესტინაში რუსეთის ეკლესიის ქონებისა და საკონსულოს დაბრუნებაზე: „მოკლე დროის მანძილზე საბჭოთა დიპლომატიურ მისიას ეგვიპტეში დაუბრუნდეს რუსეთის კუთვნილი ქონება და მისგან ამონაგები შემოსავლები“ - იუნყებოდა ნოტა.

ნოტას ერთვოდა რუსული საეკლესიო ქონების ნუსხა (35 ობიექტი) [10, 112-113].

ინგლისის ხელისუფლება კარგად იაზრებდა მეორე მსოფლიო ომის შედეგებს და მოახლოებული „ცივი ომის“ პროცესებს, ამიტომ ყველანაირად ცდილობდა საბჭოთა მთავრობის მოთხოვნის დროში გაჭიმვას. ასეთ შემთხვევაში, საბჭოთა ხელისუფლებამ დაიწყო აპრობირებული საეკლესიო არხების ამოქმედება და რუსეთის ეკლესიის იერარქიები ი. სტალინის მითითებით 1945 წლის მაისში მივლინებულ იქნენ „წმინდა მიწაზე“ მოლოცვის საბაბით. ამ დროიდან დაიწყო „სტალინის პროექტის“ მუშაობის გადამწყვეტ ფაზაში შესვლა და ფაქტობრივად, დასავლეთ ევროპაში პოლიტიკური უფლებებისათვის ბრძოლის პარალელურად (ქ. ბერლინისათვის ბრძოლა – ქ.პ.) მიმდინარეობდა საეკლესიო – დიპლომატიური ბრძოლა იერუსალიმისათვის.

სამამულო ომში გამარჯვებამ და საბჭოეთის მეორე მსოფლიო ომში გადამწყვეტმა ფაქტორმა, საბჭოთა კავშირის პოლიტიკურ-საეკლესიო ამბიციები საგრძნობლად გაზარდა. 1946 წლიდან რუსეთის ეკლესიას პოლიტიკურად პრინციპული მნიშვნელობა მიენიჭა. რუსეთის ეკლესიის საქმეთა საბჭოს თავმჯდომარის, პოლკოვნიკ გ.გ. კარპოვის ანგარიშში ფორმულირებს შემდეგი მოსაზრება: „რუსეთის ეკლესიამ ავტოკეფალური აღიარება მიიღო 1448 წელს და მართლმადიდებლურ დიპტიქში მეხუთე ადგილი დაიკავა. მისი დიდი ავტორიტეტი მართლმადიდებლურ სამყაროში და მისი დამსახურება მეორე მსოფლიო ომის პროცესში საფუძველსაც იძლევა რუსეთის ეკლესიის მოთხოვნაზე მსოფლიოს მართლმადიდებელ ეკლესიათა რიგში პირველი ადგილი დაიკაოს.“ [8, 902-906]. წინამდებარე ამონარიდი საფუძველს იძლევა დავასკვნათ, რომ რუსეთის „მესამე რომობის“ ტრადიციული ამბიცია არა თუ ძალაში იყო საბჭოთა პოლიტიკაში, არამედ აქტიური და მიზანმიმართულიც. 1947 წლის მოსკოვის წინასაეკლესიო კრებაზე მართლმადიდებლურ ეკლესიათა საჭეთმპყრობელების მონაწილეობით გადამწყვეტად, 1948 წელს რუსეთის ეკლესიის ავტოკეფალიის 500 წლისთავთან დაკავშირებით მოწვეულიყო მსოფლიო საეკლესიო კრება, სადაც განიხილებოდა მოსკოვის საპატრიარქოსათვის მსოფლიო საპატრიარქო ტიტულის მინიჭების საკითხი. ისტორიული და საეკლესიო კანონიკური წესის მიხედვით ზემოაღნიშნული სერიოზული საეკლესიო დარღვევა იყო და შესაბამისად პროექტი, რომელშიც ეს საკითხი განიხილებოდა უტოპიური და მომავალს მოკლებული. ამ იდეის დაბადება რუსეთის უახლოეს წარსულს, 1915 წელს უკავშირდება, რომლის ავტორიც მთავარეპის-

კოპოსი ანტონი (ხრაპოვიცკი) იყო. მისი მოდელის თანახმად უნდა განხორციელებულიყო იმპერატორ ეკატერინე II-ის გეგმა ბერძნულ-ბიზანტიური იმპერიის შექმნაზე, სადაც ჰეგემონის როლში ბუნებრივია რუსეთის იმპერია გამოვიდოდა. მთავარეპისკოპოს ანტონის მოსაზრებით, კონსტანტინოპოლი ბერძნებს დარჩებოდათ, ხოლო პალესტინა – სირია რუსეთის განმგებლობაში გადავიდოდა; ასევე, იერუსალიმის საპატრიარქო ტახტს რუსი ეროვნების სასულიერო იერარქი უნდა დაპატრონებოდა. [5, 8-11]. სავსებით დასაშვებია, რომ „სტალინის პროექტი“ ზემოაღნიშნულ იდეას ითავსებდა და მისი ავტორებიც შესაბამისი პოლიტიკური პროცესებიდან გამომდინარე მოქმედებდა [7, 174-180].

საბჭოთა იმპერიის აღნიშნული ამბიციები ბუნებრივად მიუღებელი იყო მსოფლიოს დანარჩენი სამყაროსათვის და მათი ძალისხმევით 1948 წელს საეკლესიო კრებაში მართლმადიდებელ პატრიარქთა მონაწილეობა არ შედგა; შესაბამისად, „სტალინის პროექტის“ ამ მუხლმა სერიოზული კრახი განიცადა.

მიმდინარე მოვლენების პარალელურად, სერიოზულ პოლიტიკურ ძვრებს ჰქონდა ადგილი მახლობელ აღმოსავლეთშიც. 1948 წელს იზრაელის სახელმწიფოს შექმნამ პოლიტიკური კორექტივები შეიტანა აღმოსავლეთის პოლიტიკაში. იმავე წელს ი.ლ. რაბინოვიჩი დაინიშნა „რუსეთის ქონების პასუხისმგებლად იზრაელში“, რომელიც აქტიურად შეუდგა იერუსალიმში რუსული სასულიერო მისიის აღორძინებით საქმიანობას. 1948 წლის 10 სექტემბერს სსრკ-ს საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილემ ვ.ა. ზორინმა ოფიციალურად მიმართა რუსული მართლმადიდებელი ეკლესიის საქმეთა კომიტეტის თავმჯდომარეს გ.გ. კარპოვს გათვალისწინებულიყო იერუსალიმში რუსი ელჩის ერშოვის წინადადებები, კერძოდ, პალესტინის რუსული მისიის ხელმძღვანელად მივლინებულიყო რუსი იერარქი მოსკოვის საპატრიარქოდან და მისცემოდა მას უფლებამოსილება საეკლესიო ქონების განმგებლობაზე. პალესტინაში გაიგზავნენ არქიმანდრიტი ლეონიდე (ილია ქრისტეფორეს ძე ლობაჩევი) და მღვდელი ვლადიმერი (ელხოვსკი) [11, 81-102]. 1948 წლის 30 ნოემბერს იერუსალიმს ჩასული არქიმანდრიტი ლეონიდი იუწყებოდა: „იერუსალიმის უძრავი ქონება დატაცებული და გაუკაცრიელებულია; ეკლესია – მონასტრები რესტავრაციას საჭიროებენ პალესტინაში რუსული ეკლესიის პრესტიჟის ამაღლებისათვის. საარენდო შემოსავალი უმნიშვნელოა და ვერ ფარავს „საზოგადოების“ ხარჯებს. „პალესტინის საზოგადოების“ ქონების დაბრუნება არა თუ უზრუნველყოფს მის საქმიანობას იერუსალიმში, არამედ სოლიდურ

ფინანსებსაც შეიტანს სახელმწიფო ხაზინაში.“ რუსული დიპლომატიის დამსახურებით 1948 წლის ნოემბერში იზრაელის მთავრობამ მოსკოვის საპატრიარქოს პალესტინის რუსული მისიის უძრავ-მოძრავი ქონება სრულად გადასცა [13, 367-368]. მოგვიანებით, ვითარება შეიცვალა, „ცივი ომისა“ და იზრაელ – არაბეთის საომარი ვითარებისა და მათ შორის სამშვიდობო ზავის თანახმად, სახელმწიფო-შორისმა გამყოფმა ზოლმა რუსეთის საეკლესიო კუთვნილებაზეც გაიარა: იზრაელის სახელმწიფოს საზღვრებში მოქცეული რუსული უძრავი ქონება დაუბრუნდა საბჭოთა მთავრობას, ხოლო იორდანის ტერიტორიაზე დარჩენილი ეკლესია – მონასტრები კი რუსეთის ემიგრანტული ეკლესიის იურისდიქციაში მოექცნენ. აღნიშნული გარემოება არც იზრაელ – არაბეთის ე.წ. „ექვსდღიანი“ 1967 წელი ომის შედეგებმა შეცვალა [12, 361].

ამრიგად, „სტალინის პროექტმა“ და შესაბამისად საეკლესიო პოლიტიკამ მახლობელი აღმოსავლეთისადმი ნაწილობრივ რეალიზებას მიაღწია: რუსეთმა დაიბრუნა პალესტინის მისიის ქონება, მაგრამ ქვეყანაში განვითარებულმა მოვლენებმა პროექტის სრულ რეალიზებას ხელი შეუშალეს. საბჭოთა ხელისუფლებისათვის კატეგორიულად მიუღებელი იყო საბჭოურ იდეოლოგიასთან მეზობლი რუსული ემიგრანტული ეკლესიის იურისდიქციაში რუსული საეკლესიო ქონების ნაწილის დარჩენა.

აქედან გამომდინარე, საბჭოთა მთავრობის წინაშე ახალი ამოცანა დადგა – სრულად დაპატრონებოდა პალესტინის რუსულ საეკლესიო ქონებას, მაგრამ ქვეყნის შიგნით და გარეთ შექმნილმა პოლიტიკურმა პროცესებმა განსხვავებულად წარმართა ვითარება და პრობლემის გადაჭრაც ხანგრძლივი დროით გადაიდო.

საბჭოთა იმპერიის ბელადის – ი. სტალინის გარდაცვალების შემდგომ „ცივმა ომმა“ მწვავე ხასიათი შეიძინა; შესაბამისად გაღრმავდა ე.წ. „შეჯიბრებითი“ დაპირისპირებანი ორ კაპიტალისტურ და სოციალისტურ ბანაკებს შორის; შეიცვალა საბჭოთა იმპერიის შიდა მდგომარეობაც; სოციალიზმის განვითარებამ სტაგნაცია დაიწყო და „განვითარებული სოციალიზმის“ ეტაპზე გადასვლის ეიფორიული თეორია წამოაყენა; ეკლესიასთან სახელმწიფოს კომპრომისმა, მისმა სახელმწიფოებრივ სისტემასთან თანამშრომლობამაც დამცრობა განიცადა; დაიწყო სარწმუნოებისადმი აგრესიული პოლიტიკის დანერგვის პროცესი; ქვეყანა სულ უფრო აშკარად მიდიოდა დაღმა სვლით; იშლებოდა ეკონომიკა, სახალხო მეურნეობა. აღნიშნული პროცესის შეჩერებას საბჭოთა მთავრობა სხვადასხვა მეთოდით ცდილობდა. დღის წესრიგში დადგა სახალხო მეურნეობის

აღმავლობის მიმართულებით მუშაობის გაშლა. ნ.ს. ხრუშჩოვის ეკონომიკურ პოლიტიკაში წამყვანი ადგილი სამრეწველო და სასოფლო – სამეურნეო დარგების განვითარებამ დაიკავა. ამ მხრივ, განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინეს სუბტროპიკული მეურნეობებისა და ტრიკოტაჟის მრეწველობის დარგთა განვითარებამ. სწორედ ამ უკანასკნელს უკავშირდება იერუსალიმის რუსული სასულიერო მისიის ბედის გადაწყვეტა XX საუკუნის 60-იან წლებში. აღნიშნულ პერიოდში საბჭოთა კავშირსა და იზრაელის მთავრობას შორის მიმდინარეობდა მოლაპარაკებები იერუსალიმში ეკლესიის ქონების ირგვლივ. საისტორიო წყაროების თანახმად, 1964 წლის 7 ოქტომბერს შედგა აქტი, რომლის ძალითაც სასულიერო მისიის უძრავ – მოძრავი ქონება საბჭოთა ხელისუფლებამ 4 ნახევარი მილიონი დოლარის საფასურად მიჰყიდა იზრაელის სახელმწიფოს. აღნიშნული თანხა, საბჭოთა მთავრობამ გადარიცხა ტრიკოტაჟისა და სუბტროპიკული მეურნეობის განვითარების ფონდში. ეს უკანასკნელი სამარცხვინო აქცია მსოფლიო დიპლომატიის ისტორიაში „ფორთოხლის გარიგების“ სახელით შევიდა [14, 124-125].

„რუსული პალესტინის“ ხელახალი აღორძინება უკავშირდება თანამედროვე საერთაშორისო დიპლომატიურ და რუსეთის ეკლესიის საგარეო პოლიტიკურ პროცესებს, კერძოდ, უცხოეთის ემიგრანტულ რუსულ ეკლესიასა და მოსკოვის საპატრიარქოს შორის ექვარისტული კავშირის აღდგენას.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. ბენდელიანი მ., საბჭოთა კავშირის სარწმუნოებრივი პოლიტიკა XX საუკუნის 30-40-იან წლებში., თბ., 1999.
2. ბენდელიანი მ., საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია მეორე მსოფლიო ომის (1939-1945) წლებში., თბ., 2001.
3. პავლიაშვილი ქ., საქართველოს სამოციქულო მართლმადიდებელი ეკლესია 1800-1945 წლებში, თბ., 2008.
4. სსრკ-ს მინისტრთა საბჭოს გადაწყვეტილება იზრაელში რუსეთის სასულიერო მისიაზე, 14. X, 1948.
5. Архиепископ Антоний (Храповицкий), Чей должен быть Константинополь, СПб., 1915.
6. Баталден С., Судьбы русского землевладения в Иерусалиме во время Палестинского мандата, журнал “Палестинский собеседник”, №32 (95), 1993.

7. Васильева О. Ю., Русская Православная церковь в политике Советского Государства в 1943-1948 гг., М., 1999.
8. Данилушкин М.Б., и др., История Русской Православной Церкви от восстановления Патриаршества до наших дней, т. I, 1917-1970 гг., СПб., 1997.
9. Доклад Совета по делам русской Православной Церкви при СМ СССР в ЦК ВКП (б) об итогах работы за 1946 г., 14. II, М., 1947.
10. Нота Представителя РСФСР в Лондоне 22. VI. Красина министру иностранных дел Великобритании Керзону, газ. Известия, №137 (1874), 1923.
11. Митрополит Антоний (Храповецкий), Вселенская, или Греческая, или Российская, или Арабская, жур. Православный путь. Церковно-богословский-философский ежегодник, Джорданвилл, 1990.
12. Письмо заместителя Министра иностранных дел СССР В.А. Зорина председателю Совета по делам Российской Православной церкви при совете министров СССР Г.Г. Карпову от 10. X, 1948.
13. Советско – Израильские отношения, М., 1948.
14. Россия в Святой Земле. Документы и материалы, т. I, М., 2000.

Ketevan Pavliashvili

*Doctor of Historical Sciences, Professor of
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University*

**Ecclesiastic Policy of the Soviet Empire in the Near East
In 20-60-ies of XX Century
(The "Stalin Project" and "Orange Transaction")**

Summary

Ecclesiastical-political interests of Russia towards "the Holy Earth" have centuries-old history. These interests had difficult evolution track; they were conditioned by purely political goals and were characterized with serious difficulties.

During centuries, Russia tried its best to gain an authority and leadership throughout the world and elaborated different projects (appropriate to the current world events) for this goal. Among the above projects the more or

less successful and purposeful were following so called plans of Neselrode, Mansurov, Antonin, Khitrovo and Stalin. The above projects were acting to the end of XIX and to the beginning of XX centuries and did their bit in successful implementation of Russian foreign politics. (14, 111-112).

From political-ecclesiastic programs first four projects were elaborated during Russia's autocratic empire and were accordingly realized; as for the fifth "Stalin Project" –it was a product of foreign politics of the Soviet Empire, created for the same purposes as in the case of foreign politics characterized for Tsarism Russia. The subject of the present work is the latter project and the results it caused.

Immediately the I World War was finished (1918) the world faced a new problem to be solved – regulation of international relations and creation of new, world political map. In repeated re-division of the world beside Great World Powers newly established Soviet Empire was quite active. (2, 102). International Paris (1919-1920) and Washington (1921-1922) conferences were dedicated to the above issue; and so called Versailles-Washington system, established as a result of the above conferences, defined international relations following to the I World War and put basis for further "Cold War" processes. (3, 312-321).

Political processes, which took place in former autocratic Russia, and new state system (Soviet Regime) was completely incompatible for capitalist countries. They acquired a mutual goal – to isolate the Soviet country from the world redistribution process. In its part, Russia struggled for its political future and for strengthening of its basis, for preservation of old colonies and conquering new ones. Exactly the above events conditioned political activities of the Soviet Power in the East Europe and the Near East.